

La Belgia stgarpada tranter Flandra e Vallonia

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 26 da matg han ils pievels da la Belgia (11 376 070 olmas) elegì t. a. 150 deputadas e deputads da lur chombra federala.** Lezs n'han anc betg pudì furmar ina regenza nova. La «NZZ» dals 14 da settember deditgescha sia p. 7 a lez «Sprachenstreit». L'autur, Niklaus Nuspliger, citescha il giurist Christian Behrendt (Universitad da Liège): Lez maneia che «la Belgia possa vegnir tras insaco; suenter las elecziuns da 2010 haja Bruxelles/Brussel duvrà 541 dis per furmar ina regenza.»

Il nazionalissem flam

Nuspliger rapporta l'emprim da «la pli gronda citad da Flandra, Antwerpen, ch'ins enconuscha sco metropola da la Nova alianza flama (N-VA), partida nazionalista burgaisa, dapi 2010 marcanta en Flandra. Ses parsura Bart De Wever, president da la citad, vala sco il politicher il pli talentà da la Belgia. Il matg 2019 han ils mandats gudagnads dal 'Vlaams Belang' (dretga extrema) fatg stremblar la Flandra, ma la N-VA è restada la partida la pli ferma cun 25% da las vuschs beltgas. Las duas partidas separatisticas han cuntanschì ensemen la cifra da record da 43% (...). Retschertgas mussan che mo ina pitschna minoritad dals Flams giavischia l'indipendenza (...). Suenter la Segunda Guerra mundiala ha la Flandra entschavi a prosperar, e l'industria vallona è entrada en crisa; lur han ils Flams postulà dapli autodeterminaziun. Ils blers nazionalists giavischan ina Flandra independenta aifer l'UE (...). Bliers dals 6,5 milliuns Flams sa cumportan sco represchentants d'ina minoritad smanatschada, schebain ch'i èn pli fermes ch'ils 3,5 milliuns Vallons (...). Bunamain tut

las medias e partidas èn separadas tenor la lingua.»

Sociademocrazia e sindicats vallons

Liège cun sias 200 000 olmas è in auter mund. Nuspliger: «Il 2019 cuntanscheva la dischoccupaziun 3,5% en Flandra ed 8% en Vallonia (...). En il 19avel tschientaner era Liège vegnida ina tgina da l'industria europea da la cotgla e da l'atschal. Suenter 1970 ha la fin da las minieras bittà la citad en la miseria. Lezza n'è betg in cas singul en Vallonia. Al «Parti socialiste» (ps, francofon) vegn adina reproschà ch'il squitsch dals sindicats l'haja impedì da midar las structures (...). Ma Jean-Claude Marcourt, anteriur minister da la Vallonia, protestescha cunter la pretensiun che lezza vivia da pajaments flams. El punctuescha ch'i dettia er en Flandra intsches cun structures faivlas e che la Vallonia contribueschia al bainstar da la Flandra cun duvrar rauba e prestaziuns flamas (...). En Vallonia na

dettia nagina ferma partida populistica da dretga sco il 'Vlaams Belang' (...). La populaziun da Liège elegia en maioritad partidas sanestras e verdas. Il matg 2019 era il 'Parti socialiste' il pli ferm (25% da las vuschs); el ha lura furmà ina nova regenza regiunala vallona cun verds e liberals. Il recept da quel success deriva da la vischinanza a la populaziun grazia a la spessa rait d'activists (...). Cunter la decadenza da singuls gidan nundumbraivlas uniuns ed iniziativas la gliued a s'integrar, sa perfecziunar u sa resocialisar. Julie Fernandez Fernandez (sic), figlia da miniers spagnols e commembra dal cussegl municipal, di: 'Nossa finamira è da na bandunar nagin a l'ur da la via. Nus represchentain pia l'incuntrari da la N-VA.'»

«Dus inimis vi d'ina maisa»

«Trais mais suenter las elecziuns na para nagina coaliziun federala da sa furmar. Perquai ston N-VA e PS baud u tard

prender plaz vi d'ina maisa. Ma ils dus archinimis han posiziuns cuntrarias davart la politica economica e represchentant valurs oppostas. La tema da la concorrenza a l'ur dretg u sanester limitescha la prontezza da far cumpromiss. Il PS giavischia in stadi federal che funcziuneschia, ma la N-VA pudess resguardar ina bloccada politica sco ina cumprova dapli che la Belgia saja in stadi fallà. La situaziun embrugliada mussa l'alienaziun adina pli gronda en ils davos onns tranter Flandra e Vallonia (...). Behrendt sco Tudestg [da Bonn] e neutral en chausa punctuescha però che la regionalisaziun complexa stgaffeschia novas expensas socialas e sanitaras: Forsa vegn la Belgia tutina a sa trair tras bain u mal.»

La lingua da la Flandra

Nuspliger fa endament: «1830 è la Belgia vegnida independenta dals Pajais Bass. La burgaisia flama resguardava il neerlandais sco inferiur.» Ma l'unificaziun ortografica cun ils Pajais Bass ha rinforzà sia posiziun en Flandra. «1804 han ins publicà normas per l'emprima ortografia unitara dal neerlandais. 1805 è cumparada l'emprima grammatica normativa. 1863 han ins mess ad ir ina refurma linguistica; ins ha lur introducì ses fundamentes en ils Pajais Bass ed en la Flandra belga. Lezza refurma vala cun pitschnas midadas enfin oz» (1). Las autoritads dal Pajais Bass e da la Flandra han institui 1980 la «Nederlandse Taalunie» (info@taalunie.org) per promover la lingua («taal») cuminaivla, dapi 2004 cun Suriname (2). Il 21 d'october 2015 ha la aranschà ina dieta a Brussel. I suonda in pèr lingias da sia decleraziun politica:

«Het Nederlands is een officiële taal in Nederland, België (Vlaanderen en Brussel) en Suriname, en op Aruba, Curaçao

e Sint-Maarten. Maar liefst 24 miljoen mensen spreken Nederlands (...). De invloed van het Engels op de talige cultuur is groot. Daardoor bestaat het risico dat het Nederlands aan belang inboet in cruciale maatschappelijke domeinen als wetenschap, economie, innovatie en onderwijs. De taal wordt dan gereduceerd tot een communicatiemiddel in de privéfeer (...). Om te zorgen dat het Nederlands een volwaardige taal blijft die in alle maatschappelijke domeinen wordt gebruikt, is een integraal taalbeleid vereist» (3).

L'existenza d'in stadi belg cun maioritad neerlandaisa e minoritads francofonas u immigradas (4) garantescha ina vasta clientella als curs da lingua cha la «Taalunie» porscha. Tgi che vul lavurar a Bruxelles/Brussel, citad bilingua cun passa in milliun olmas, sto savair la lingua da «burgervader» Bart De Wever (Antwerpen) sco quella da primminister (anc adina) Charles Michel.

1. Harald Haarmann, *Kleines Lexikon der Sprachen. Minca (segunda ediziun curregida, ISBN 3 40649423 4) 2002, p. 279, chavazzin «Niederländisch».*
2. *Republica da 541 638 olmas en l'America dal Sid, chapitala Paramaribo, limitrofa vers sid da la Brasilia (597 km), cun ina riva atlantica da 386 km.*
3. «Il neerlandais è lingua uffiziala en ils Pajais Bass, la Belgia (Flandra e Brussel) ed il Suriname, sco era [las inslas caribicas] Aruba, Curaçao e Sint-Maarten. Var 24 milliuns umans discurren il pli gugent neerlandais (...). Gronda è cunzunt l'influenza da l'englais sin la cultura linguistica. Per il neerlandais smanatscha il prieveil ch'el perdia influenza en domenas socialmain decisivas sco la scienza, l'economia, l'innovaziun e la furmaziun. Quai degradass la lingua ad in med da comunicaziun en la sfera privata (...). Per ch'il neerlandais restia ina lingua en tuts grads, basegna' l'ina politica integrala da promoziun.»
4. 4,1% da la populaziun da la Belgia è taliana, 3,7% marocana, 2% tirca.

La Belgia spartgida.

MAD